

İMAM-HATİP LİSİLERİNİN ÖĞRENCİ YAPISI VE BUNUN SOSYAL GELİŞME AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yrd. Doç. Dr. Suat CEBECİ*

Bugünkü İmam-Hatip liselerinin eğitim-öğretime açılmaları ve türk eğitim sistemi içinde yerlerini alması toplumumuzun inanç yapısı manevi kimliği ve moral değerleri yönünden hayati önem arzeden bir döneme raslamaktadır. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren kesintiye uğrayan din eğitim ve öğretimi toplumda telafisi güç derin boşluklar meydana getirmişti. Cami ve mescit köşelerinde gizli kaçak yürütülen din eğitimi de çocuklara kompleks aşlamak onları toplumdan soyutlamaktan öte genelde fazla bir işe yaramıyordu.

Çok partili dönemin getirdiği imkanlar İmam-Hatip Okullarının açılmasını sağlamıştı ama bu okullar üzerindeki tartışmaları da beraberinde getirmişti. Bir taraf Cumhuriyet yönetiminin seküler bir eğitim yapısını gerektirdiği savı ile İmam-Hatip Okullarını rejim açısından tehdit unsuru olarak görürken¹ bu okullara ihtiyaç bulunduğunu savunanlar ise toplumun dini kimliğinin yok olma tehlikesine karşı din eğitimi resmileştirme ve kurumlaştırma fikri üzerinde ısrarla duruyorlardı.²

Tartışmalar sürerken, hatta karşı tavırlar müteaddit resmi komisyon raporları ile tespit edilip çeşitli vesilelerle her platformda yüksek sesle dile getirilirken İmam-Hatip Okulları gittikçe yaygınlaşarak sağlam kurumsal

* Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Bilimsel Öğretim Üyesi ve Felsefe ve Din Bilimleri Bölüm Başkanı

1 Geniş bilgi için bkz. Nahit Dinçer, 1913 ten Günümüze İmam-Hatip Okulları Meselesi, s:51-71

2 Zamanın Diyanet İşleri Başkanı Ahmet Hamdi Akseki 18.12.1950 tarihinde yazdığı "Din Tedruatı ve Dini Müesseseler Hakkında" ki raporunda şöyle diyordu: "Şu uzun maruzatımla memleketin dini ve ahlaki durumunu, milletimin yüksek menfaatlerinden başka bir şey düşünmüyerek, bütün açıklığıyla arz etmiş bulunuyorum. Bu izahlarımız gösteriyor ki buhranın sebebi maneviyata vurulan darbedir. Şu halde buhranın tek çaresi de maneviyata layık olduğu ehemmiyeti vermektir. Hayatta maddiyat ile maneviyatın yanyana yürütmesi gayet tabii ve zaruridir. Bunlardan birine layık olduğu kıymeti vermemek ferdi ve ictimai hayatta bir aksaklık ve hatta müthiş bir çöküntü husule getirmekten hali kalmayacağı muhakkaktır. (sebilürreşad mecmuası, cilt.4, sayı:5, sayfa:100-105)

temellere oturtuldu. Günümüzde sayıları dörtüze ulaşan bu okullar yurdun her köşesine yayılmış bulunmaktadır. Başlangıçta din görevlisi ihtiyacını karşılama amacına matuf olarak açılmış olan İmam-Hatip okullarının yarım asra varan tarihi seyir içinde fonksiyonları değişti. Din görevlisi ihtiyacını karşılama amacını aşarak dini kültürü yaşatma ve dini kimliği koruma misyonunu yerine getirir oldular.

Bu arada Türkiye özellikle 1970 ve 1980 dönemlerinde toplum dinamiklerini temelden sarsan ciddi badireler atlattı. Siyasi ideolojik çalkantılar eğitim kurumlarını işlemez hale getirdiği bu sıkıntılı dönemlerde İ.H.O. ları vekar ve ciddiyetlerini korumayı başarmışlardır. Yaşanan yaklaşık yarım asırlık tecrübedenden sonra bugün gelinen noktada İmam-Hatip liseleri tartışma gündeminden çıkmış olmalıydı. Çünkü bu süre içinde bu okullar kendilerini ispatlamış, halkın güvenini kazanmış, haklarındaki korku ve endişeleri boşa çıkarmışlardır. Nevarki tartışmalar bütün şiddetiyle devam etmiş, bugün inandırıcı olmasa bile bu okullar hakkındaki kuşku ve endişeler seslendirilmeye devam edilmektedir. Bu seslerin meydana getirdiği gürültü ortamında İmam-Hatip Liselerinin yerine getirdiği çok önemli sosyal ve kültürel görevler dikkatlerden kaçmıştır.

Duygusal ve önyargılı yaklaşımlar daima sağlıklı değerlendirmelere imkan vermemekte, insanları yanlış kanaatlara sürüklemektedir. Yaklaşık son yarım asırda toplumumuzu etkileyen en önemli hadiselerden biri olan ve artık Türk Milli Eğitiminin önemli bir parçası durumundaki İmam-Hatip Liseleri hakkında çok yönlü bilimsel çalışmalarla doğru tespit ve değerlendirmeler yapmanın en akılcı ve faydalı yol olacağı kanatındayız.

Yurdun değişik yörelerinden seçtiğimiz 13 İmam-Hatip Lisesinden 2165 birinci sınıf öğrencisi üzerinde yaptığımız araştırmada öğrencilerin bu okulu tercih sebeplerini, okula bakışlarını, ailelerinin ekonomik, kültürel ve sosyal düzeylerini tespiti çalıştık. Bu araştırmamız bizi İmam-Hatip Liselerinin toplumumuzun gelişmesi yönünde önemli görevler yaptığı sonucuna götürdü. Anket uyguladığımız okulların adları ile ankete katılan öğrenci sayıları şöyledir:

1. Ankara merkez İmam-Hatip Lisesi	230 öğrenci
2. Ankara Mamak İmam-Hatip Lisesi	265 öğrenci
3. Ankara Siincean İmam-Hatip Lisesi	100 öğrenci
4. Adana Kozan İmam-Hatip Lisesi	200 öğrenci
5. Bursa merkez İmam-Hatip Lisesi	200 öğrenci
6. Eskişehir merkez İmam-Hatip Lisesi	100 öğrenci
7. Giresun Bulancak İmam-Hatip Lisesi	100 öğrenci
8. İstanbul Küçükköy İmam-Hatip Lisesi	160 öğrenci

9.Kırşehir Mucur İmam-Hatip Lisesi	80 öğrenci
10.Konya merkez İmam-Hatip Lisesi	260 öğrenci
11.Kütahya merkez İmam-Hatip Lisesi	120 öğrenci
12.Ordu merkez İmam-Hatip Lisesi	150 öğrenci
13.Sivas merkez İmam-Hatip Lisesi	200 öğrenci

Zamanla öğrencilerin düşüncelerinde değişiklik olabileceği, aradığımız bilgilerle ilgili değişkenlerin önceki yıllardan bugüne farklılıklar gösterebileceği düşüncesiyle halihazır durumu yansıtmaması bakımından yalnız okula yeni kaydolmuş birinci sınıf öğrencilerine anket uyguladık.Elde ettiğimiz bilgiler, bu okulların icra ettiği sosyal görevler yönünden bizi çok değerli sonuçlara götürdü. İmam-Hatip Liselerinin, yurdun her köşesine nüfus yoğunluğuna orantılı biçimde dağılmış olmaları, mevcut öğrenci sayısının yarım milyona ulaşması³ ve öğrenci yapısının karakteristik özelliği ile birleşince bu okulların yerine getirdikleri görevleri daha anlamlı kılmaktadır.

Detaylarına geçmeden önce araştırmamızda tespit ettiğimiz İmam-Hatip Liselerinin sosyal fonksiyonlarını şu üç ana başlıkta toplayabiliriz:

- 1.Eğitimde fırsat ve imkan eşitliğine ciddi boyutta katkı
- 2.Toplumda dini konularda anlayış ve hoşgörü ortamının oluşması
- 3.Dini inanç ve düşüncelerin berraklaşarak, yarılış dini yönelişlerin, bunlardan kaynaklanan güvensizliklerin, korkuların ve endişelerin giderilmesi

Aslında bu fonksiyonları Türkiye'nin eğitim politikası, eğitim planlaması, genel ve mesleki eğitim yaklaşımları, yüksek öğretim imkanları, eğitimin seçici ve ayıklayıcı tutumu ile bağlantılı olarak geniş bir perspektifte incelemek gerekir.Bunu daha kapsamlı araştırma ve çalışmalarını açık bırakarak kısa değinme ve göndermelerle bir makale hacmi içinde araştırmamıza dayalı olarak irdelemeye çalışalım.

1. İ.-H.L. nin Eğitimde Fırsat ve İmkan Eşitliğine Katkıları

Türk Milli Eğitimi'nin Temel İlkeleri'nden biri "Eğitimde kadın erkek herkese fırsat ve imkan eşitliği sağlanır"⁴ şeklinde tescil edilmiş olmasına karşılık ülkemizin her yöresinde, her sosyal gruptan insanlara aynı ölçüde eğitim fırsat ve imkanının sağlandığı söylenemez. İlke olarak her Türk

3 Milli Eğitim Bakanlığının resmi rakamlarına göre İmam-Hatip Liselerinin 1993-1994 öğretim yılı öğrenci mevcudu 460 000'dir.

4 14.6 1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, madde:8

vatandaşının istediği okulda öğrenim görme hakkı vardır. Ama kırsal kesimdeki ve alt sosyal gruptaki ailelerin çocuklarının buna imkanları ve şansları oldukça sınırlıdır.Çok sayıdaki çocuğun ilkokuldan sonra öğrenime devam etme şansları hiç yoktur.

Türk Eğitim Tarihi yazarı Akyüz şöyle diyor: “Devlet yönetiminde, fikir ve sanat hayatında, daha çok, okulların bulunduğu kent ve kasaba çocukları yer almış, köy çocukları ise bualanlarda yeterince görev alamamışlardır. Bu da sosyal gelişmemiz için bir kayıp olmuştur.”⁵ Bu doğru bir tespittir. Geçtiğimiz 25-30 yıl öncesine kadar genel liseler, günümüzde ise Fen Liseleri, Anadolu Liseleri, Süper Liseler gibi kaliteli okullar hep büyük şehir merkezlerinde açılmıştır.Bu okullar öğretim kadrolarına, öğretim binalarına, eğitim araç ve gereçlerine daima en üst düzeyde sahip olmuşlardır. “Sosyal gelişmemiz için bir kayıp “ olarak nitelendirilen bu dengesizliğin giderilmesine İmam-Hatip Liseleri çok ciddi katkı sağlamaktadır.Halkın kıt imkanlarla yaptırıp siyasilere baskı yaparak açtırdığı okullar kırsal kesimden, alt sosyal gruptan çocukları toplayarak eğitim imkanı vermekte, onları topluma kazandırmaktadırlar.

Araştırmamızda elde ettiğimiz bulgular bu sonucu vermektedir.İmam-Hatip Liselerinde okuyan öğrencilerin ailelerinin ekonomik, sosyal ve kültürel durumlarına ait veriler şöyledir:

Tablo 1: İ.H.L. Öğrencilerinin Ailelerinin Öğrenim Durumları

	Anneler		Babalar	
Öğrenimi olmayan	532	%24.5	109	%5
İlkokul mezunu	1371	% 63.3	1181	%54.5
Ortaokul mezunu	127	%5.8	353	%16.3
Lise ve dengi ok.m.	99	%4.5	314	%14.5
Yüksek öğrenimli	28	%1.3	203	%9.3
Cevap vermeyen	8		5	
Toplam	2165	100	2165	100

5 Yahya Akyüz,Türk Eğitim Tarihi,s:479

Tablo 2: İ.H.L. Öğrencilerinin Babalarının İşleri

İşçi	686	%31.7
Çifçi	232	%10.7
Esnaf	486	%22.4
Devlet memuru	461	%21.3
İş adamı	91	%4.2
Başka (ölu, işsiz, emekli)	198	%9.1
Cevap vermeyen	11	
Toplam	2165	100

Tablo 3: İ.H.L. Öğrencilerinin Ailelerinin Aylık gelirleri

6 milyondan Tl'den az	1014 kişi	%46.8
7-10 milyon Tl. arası	824 kişi	%38
12-16 milyon Tl. arası	220 kişi	%10
16 milyondan çok	88 kişi	%4.2
Cevap vermeyen	19 kişi	%0.8
Toplam	2165	100

Yukarıdaki tablolara göz attığımızda görülmektedir ki, öğrenci ailelerinin ekonomik, sosyal ve kültürel düzeyleri oldukça düşüktür. Annelerin %88 i ilkokul mezunu veya hiç öğrenim görmemiştir. Aynı durumdaki babaların oranı ise %60 tır. Bu tablonun Türkiye'nin genel nüfus yapısının kültürel durumuna yakın bir görüntü arzettiği söylenebilir. Bu kadar kötü olmamakla beraber toplumumuzun öğrenim düzeyinin buna yakın olduğu doğrudur. Ancak İmam-Hatip Liseleri dışında ortaöğretim düzeyinde öğrenim gören çocukların ailelerinin öğrenim düzeylerinin bu oranların çok üstünde olduğu da bir gerçektir.

İ.H.L öğrencilerinin ailelerinin gelir düzeylerine baktığımızda yaklaşık yarısının aylık gelirlerinin 6 milyon Tl.nin altında olduğunu, %85 inin ise

10 milyon TL. den az olduğunu görmekteyiz. Yine öğrenci babalarının yarıya yakını ya çiftçi veya işçidir; annelerin ise %95 i çalışmıyor. Öğrenci ailelerinin %43 ü köy evinde veya gecekonduda oturuyorlar.

Bu veriler İmam-Hatip Liselerine öğrenci veren ailelerin genelde dar gelirli, öğrenim düzeyi düşük alt sosyal gruptan olduklarını göstermektedir. İ.H.L. nin mevcut öğrenci sayısının yarım milyona ulaştığını göz önüne alırsak Türkiyede ilkokul sonrası öğrenim görme şansları zayıf olan alt sosyal grup çocuklarına bu çapta öğrenim imkanı veren, dolayısıyla eğitimde imkan ve fırsat eşitliğine bu denli katkıda bulunan başka bir eğitim kurumundan söz etmek mümkün değildir.

Diğer yandan araştırmamızda İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin %40 mın kız olduğu tespit edilmiştir. Dini ve ahlaki endişelerle veya geleneksel tutumla kız çocuklarının eğitimine sıcak bakmayan alt sosyal gruptan bu oranda kız çocuğunu çekip onlara eğitim imkanı vermek de bu okulların toplumun sosyal gelişmesine sağladığı ayrı bir kazançtır.

İmam-Hatip Liselerinin sosyal dengesizliğin giderilmesi yönünde bu çok anlamlı fonksiyonlarını icra etmelerinde en önemli faktör, diğer öğretim kurumlarından farklı olan çekicilikleridir. Bu çekicilik ise müslüman halkın çocuklarına doğru dini bilgileri düzenli, programlı ve resmi bir eğitimle verme arzusundan kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin bu okulu tercih sebepleri arasında "dini bilgileri daha iyi öğrenme arzusu" birinci sırayı almaktadır (%45). Çekiciliğin altında siyasi ve ideolojik sebepler aramak isabetli olmaz. Belki bu okullarda öğrenim gören çocukların kazandıkları dini değerlerle bazı siyasilerin öne çıkardıkları değerlerin çakıştığını söylemek daha doğru olur.

2. İ.H.L. nin Toplumda Dini Konularda Hoşgörü ve Anlayış ortamının Oluşmasına Katkısı

İstiklal savaşından sonra yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile birlikte sosyal, siyasal ve kültürel alanda hızlı değişikliklere girildi. Bu değişikliklerin en önemlilerinden biri de Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile getirilen düzenlemelerdi. Bu kanun Osmanlı döneminden kalma bütün eğitim öğretim kurumlarını kapatıyor fakat Milli Eğitim Bakanlığına İmam-Hatip Okulu ve İlahiyat Fakültesi açma görevi veriyordu. Savaş sonrası yaşanan bu değişim ortamındaki heyecanlı atmosferde çoğu kez değişiklikler konusunda amacı aşan değerlendirmeler yapıldı. Batı kültürü almış aydınlar değişiklikleri dini (İslami) olan her şeyi yok etmeye yönelik bir inkılap hareketi olarak görüp, heyecanla alkış tutarak teşvik edici rol üstlendiler. Mustafa Sabri

Efendi, Bekir Haki Efendi, Mehmed Akif Ersoy gibi osmanlı kültürü ile yetişmiş aydınlar da Türkiye dinsizleştiriliyor diye ülkeyi terkedip yurtdışına yerleşmişlerdir. Böylece etkileri günümüze kadar uzanan dindar-inkılapçı zıtlaşması iletişimi ortadan kaldırmış ve bir kutuplaşma ortamı oluşturmuştur. Dindar vatandaş Devlet'in sunduğu eğitim öğretim hizmetlerini reddedecek derecede güvensizliğe itilmiş, çocuğunu gavur mektebi diye okula göndermemek bir yana, 1924 yılında açılan İmam-Hatip Mekteplerine bile itibar etmemiştir.

İşte yarım asır boyunca olanca şiddetiyle devam eden bu gergin havanın yumuşatılmasında, her türlü İslami tavır ve davranışı tehlike sayan anlayışın zaman içinde değişmesine İmam-Hatip Okullarının küçümsenmeyecek katkıları olmuştur. Bu okullar yüzbinlerce öğrencisi ile yurdun her köşesine dağılmış, her mahalle ve köyde bütün toplum kesimlerinden halkla kaynaşmış, böylece karşıt kutuplar arasında iletişimin sağlanması yönünde adeta katolizer görevi yapmışlardır. İmam-Hatip'li öğrenciler, komşuluk akrabalık, arkadaşlık, dostluk bağları ile fikir ve inanç yönünden birbirleriyle barışık bir neslin oluşmasını sağlamışlardır. Bu sayede İ.H.L. öğrencisi ile başka bir lise öğrencisinin, başı kapalı bir kızla açık giyimli bir kızın kolkola gezdiklerini görmek artık olağan hale gelmiştir. "Kişi bilmediğinin düşmanıdır." özdeğişine uygun olarak toplumumuzda dini konulardaki zıtlasma ve kutuplaşmaların temelinde bilgisizlik ve iletişimsizlik yatmaktadır. Eğer bilinçli bir kasıt yoksa bir çok insanın ben müslümanım dediği halde islami eğitimi tehlike görmesinin sebebi de bu bilgisizlik ve iletişimsizliktir.

İmam-Hatip Lisesi mezunlarının üniversitelerin çeşitli bölümlerine girebilmeleri ve bu konuda iyi bir performans göstermeleri, onların iş hayatının ve bürokrasinin her alanında görev almalarını sağlamıştır. Böylece İmam-Hatip'li her alanda kendini gösterme, haklarındaki ön yargıları değiştirme imkanı bulmuş ve herkes onların şahsında din eğitiminin korkulacak tehlikeli bir şey olmadığını, aksine insanlara dürüstlük, çalışkanlık, fedakarlık, vatan ve millet sevgisi, hoşgörü gibi erdemleri kazandırdığını farketmiştir. Hemen belirtelim ki sadece İ.H.L. öğrenimi görenler bu erdemlere sahip olurlar demek istemiyoruz. Kimse böyle bir iddiada bulunamaz ve kimse bu hakkı kendisinde göremez. Ancak İslam dininin ve İslam eğitiminin özünde bu erdemlerin öğretilmesi ve davranış haline getirilmesi vardır.

Anket uyguladığımız öğrencilerin %90 ı İmam-Hatip Lisesinde okumaktan memnun olduklarını belirtmişlerdir. Fikrim yoktur diyenlerin oranı %8, memnun olmadıklarını bildirenlerin oranı ise %2 dir. Bu durum onların, gördükleri öğrenim konusunda belli bir yargıya sahip olduklarını

göstermektedir. Aile, akraba ve tanıdıkların, çocukları İmam-Hatip Lisesine yönlendirmede etkili olduklarını kabul etsek bile sonuçta öğrencilerin öğrenim gördükleri okul hakkında olumlu bir yargıya sahip olmalarını, onları rahatlatıcı bir unsur olarak değerlendirmek gerekir. Bu rahatlık onların sosyal ilişkilerinde, toplumla kaynaşmalarında daha sağlıklı, dengeli ve uyumlu davranış sergilemelerini sağlamakta, dolayısıyla İmam-Hatip Liselerinin çoğalması, dini erdemlere bağlı kişilerin eziklik duygusundan, kompleksten kurtulmalarına yardım etmektedir. Bu yönden de toplumda barış, uzlaşma ve hoşgörü ortamının oluşmasında İmam-Hatip Liselerinin önemli katkı sağladığı söylenebilir.

3. İ.H.L. nin Yanlış Dini Yönelişlerin ve Bunlardan Kaynaklanan Kuşkuların, Güvensizliklerin ve Endişelerin Giderilmesine Katkısı

Osmanlı döneminin son zamanlarında medreselerin güven ve itibar kaybına uğramaları, kendilerinden beklenen eğitim öğretim faaliyetlerini yerine getiremez duruma düşerek⁶ Cumhuriyetin ilanı ile sahneden çekilmeleri ve takibeden uzun yıllar din eğitim ve öğretiminin kesintiye uğraması toplumumuzda bu alanda önemli bir boşluk meydana getirmiştir. Camilerde dini görevleri hakkıyla yerine getirecek, halkı bilgilendirip aydınlatacak bilgili ve kültürlü iyi yetişmiş din adamlarına olan ihtiyaç had safhaya ulaşmıştı.⁷

Cumhuriyetin ilanından 1950 li yılların başlarına kadar geçen bu boşluk döneminde “yeni nesillerin dini bilgilerle teçhizi tam ve sekter bir anlayışla çocuk velilerine bırakılmış oldu. Halkı aydınlatacak, uyaracak ve dini hayatı tanzim edecek rehberlerin yetiştirilmesine ise hiç gerek görülmedi.”⁸ Böylece müslüman halk çocuklarına dini terbiye vermek, dini ihtiyaçlarını karşılayacak elemanları yetiştirmek için yasal olmayan düzensiz ve sistemsiz yollara itilmiş oldu. Sonuçta toplumda birbirlerine zıt ve birbirlerine karşı nefret ve düşmanlık hisleriyle dolu dini yönelişler ve gruplaşmalar ortaya çıktı. Bunların din ve toplum bütünlüğü, dine ve dindarlara bakışta yanlış kanaatların oluşması, dinin ülke geleceği açısından sorgulanması yönlerinden çok olumsuz etkileri görüldü. Bir taraftan dini cemaatlar arasında güvensizlikler yaşanırken diğer taraftan dine, dindara ve din

6 Geniş bilgi için bkz. B. Bilgin, Türkiye'de Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri, s:29 vd; N. Dinçer, 1913'ten Günümüze İmam-Hatip Okulları Meselesi, s:23-24

7 A. Hamdi Akseki, “Din Tedrisi ve Dini Müesseseler Hakkında Bir Rapor”, Sebülürreşad, cilt:4, sayı:5

8 İ. Pamaksızoğlu, Türkiye'de Din Eğitimi, s:26

eğitimine karşı ciddi güvensizlikler, kuşku ve endişeler ortaya çıktı.

İşte bu güvensizlik ve czlme ortamında İmam-Hatip Okulları devreye girdi. İlk açılış amaçları ne olursa olsun bu okullar ciddi düzenli ve bütünleştirici bir eğitimle yıllarca varlık mücadelesi yürüttüler. Dini cemaatlardan kendilerini reddedip düşmanlık besleyenlere, bunları kendileri için iyi bir potansiyel görüp etki altına almak isteyenlere ve rejim açısından zararlı görüp kapatılmasını isteyenlere karşı çizgilerini değiştirmeden sabırla, istikrarla yollarına devam ettiler. Geçen 45 yıllık tarihi seyir içinde Türk toplumu zaman zaman ideolojik çalkantılarla sosyal bunalmışlar yaşamasına rağmen, İmam-Hatip Liselerinin ibresi daima iyiyi, doğruyu, ciddiyeti ve akliselimi göstermiştir.

Bugün İmam-Hatip'liler mahallede, iş yerinde, devlet dairesinde, üniversitede, hülasa toplumun her kesiminde aşırılıklara iltifat etmeden, olgun dindar bir kişilik olarak kendilerini kanıtlamışlardır. Sayıları yüzbinleri bulan mezunları ve mevcut yarım milyon öğrencisiyle toplumda homojen temel dini kültürün oluşmasını sağlama yolundadırlar. Hayatın her alanındaki tutum ve davranışları, inanç ve anlayışları onlara karşı duyulan kuşkuları gidirmiş, dine, dindara ve din eğitimine karşı sert tavırları yumuşatmıştır. Halkın İmam-Hatip Liselerine güven ve itibarı arttıkça farklı dini yönelişler daha olumlu yaklaşımlar sergilemeye, aralarındaki nefret ve düşmanlık duyguları yerini hoşgörü ve anlayışa bırakmaya başlamıştır. Gerek dini gruplar arasındaki gerekse dindarlarla onlara kuşkuyla bakanlar arasındaki anlayış ortamı otuz yıl öncesine göre gözle görülür derecede olumlu düzeye gelmiştir. Bu, toplumumuzun geleceği için sevindirici bir durumdur ve diğer İslam ülkelerine göre Türkiyenin şansıdır.

İmam-Hatip Liselerinin sayıları bu kadar artmasaydı, öğrencileri bu kadar oğalmasaydı buraya kadar anlatmaya çalıştığımız olumlu sonuçlara ulaşmak kuşkusuz mümkün olmazdı. Bu okulların fonksiyonlarını daha iyi anlayabilmek için, bu okullar hiç olmasaydı diye düşünüp elli yıl öncesinden bugüne realist projeksiyonlar yapmak yeterlidir.

K A Y N A K Ç A

- AKYÜZ, Yahya. *Türk Eğitim Tarihi*, A.Ü. Eğit. Bil. Fak. yay.160, Ankara 1989
- BİLGİN, Beyza. *Türkiyede Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri*, Ankara 1980
- GÖKÇE, Birsen. *Orta Öğretim Gençliğinin Beklenti ve Sorunları*, M. E. Bakanlığı Yayınları, Ankara 1984.
- KAYA, Yahya Kemal. *İnsan Yetiştirme Düzenimiz*, Ankara 1974.
- DİNÇER, Nahit. *1913'ten Bugüne İmâm-Hatip Okulları Meselesi*, İstanbul 1974.
- ERGİN, Osman. *Türkiye Maarif Tarihi*, I-V, İstanbul 1977.
- JASCHKE, Gotthard. *Yeni Türkiyede İslamlık*, Terc. : Hayrullah Örs, Ankara 1972.
- KOMİSYON. *Cumhuriyet Döneminde Eğitim*, M.E.B. Ankara 1983
- KOMİSYON. *Din Eğitimi Çalışma Grubu Raporu*, M E B. Ankara 1981
- KOMİSYON. *Din Eğitimi Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, basılmamış, D.P.T. Ankara 1981
- KURTKAN, Amiran. *Eğitim Yolu ile Kalkınmanın Esasları*, İstanbul 1982.
- OECD RAPORU. *Millî Eğitim Politikaları İncelemesi-TÜRKİYE*, M.E.B., Ankara 1990.
- ÖĞUZKAN, Turhan. *Türkiye'de Ortaöğretim ve Sorunları*, Altın Mataacılık, İstanbul 1981.
- OKAN, Kenan. *Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve Meclis Müzakereleri*, M.E.B., Ankara 1971.
- OKUTAN, Ömer. *Din Eğitimi Okulları Planlaması İle İlgili Rapor*, Basılmamış, M.E. Bakanlığı, Ankara 1971.
- PARMAKSIZOĞLU, İsmet. *Türkiyede Din Eğitimi*, M.E.B., Ankara 1966.
- SAVAŞ, Ertuğrul. *Sağlık Meslek Lisesi ve İmâm-Hatip Lisesi Öğrencilerinin Meslekî Doyum Kaynakları*, Yüksek Lisans Tezi, Basılmamış, A.Ü. Sos. Bil. Enst., Ankara 1984.
- TEZCAN, Mahmut. *Sosyal ve Kültürel Değişme*, A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara 1984.
- TOPÇU, Nurettin. *Türkiye'nin Maarif Davası*, İstanbul 1970.
- TUĞ, Salih. "Türkiye'de Din Eğitiminin Sosyal ve Hukukî Bazı Dayanakları", Türkiye I. Din Eğitimi Semineri, s: 175-191, Ankara 1981.